

Barbara Sikoń

Okręgowa Izba Radców Prawnych w Krakowie

Kamil Wolanin

Okręgowa Izba Radców Prawnych w Lublinie

Badania historyczno-stylistyczne w postępowaniach karnych w sprawach o podrabianie lub przerabianie zabytków w celu użycia ich w obrocie zabytkami

Wprowadzenie

Jednym z nadrzędnych celów każdego procesu karnego jest doprowadzenie do wykrycia i pociągnięcia do odpowiedzialności karnej sprawcy przestępstwa, a także zadbanie o to, żeby osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności. W doktrynie postępowania karnego powyższy nakaz został nazwany zasadą trafnej reakcji [Kurowski 2020: 40]. Unormowania prowadzące do realizacji tej zasady ustawodawca zamieścił w wielu przepisach Kodeksu postępowania karnego. Jako przykład może posłużyć art. 7 KPK, zgodnie z którym „organy postępowania kształtują swe przekonanie na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów, ocenianych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego”. Pomimo przyjęcia w polskim porządku prawnym zasady swobodnej oceny dowodów, wyrażonej *in principio* powyższego przepisu, organy muszą kształtować swoją ocenę, między innymi, zgodnie ze wskazaniami wiedzy. Niekiedy wiedza, którą

dysponuje organ nie jest wystarczająca do dokonania przez niego rzetelnej oceny całokształtu materiału dowodowego, a co za tym idzie, do wydania właściwego merytorycznego rozstrzygnięcia. Wówczas zasięga się opinii biegłego lub biegłych dysponujących potrzebną w danej sprawie wiedzą. W kontekście tematu niniejszej pracy jednym z dowodów, którego obecność w procesie może wymagać zasięgnięcia opinii biegłego jest podrobiony lub przerobiony zabytek, będący przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa stypizowanego w art. 109a ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Sprawca tego występkę, oprócz czynności w postaci podrobienia lub przerobienia zabytku, dokonuje tego w celu użycia powstałego przedmiotu w obrocie zabytkami. Powyższe przestępstwo jest ścigane z oskarżenia publicznego oraz jest zagrożone karą grzywny, karą ograniczenia wolności lub karą pozbawienia wolności do lat 2.

Podstawową kategorią w przypadku prowadzenia postępowania w sprawie o ten występki jest definicja zabytku. Zabytek został zdefiniowany w art. 3 pkt 1 ww. ustawy i na gruncie prawa polskiego należy przez niego rozumieć „nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową“. Prawodawca przyjął więc materialną definicję zabytku, wyznaczając zakres pojęcia zabytku. Konsekwencją wprowadzenia do ustawy definicji materialnej jest, inaczej niż miało to miejsce w przeszłych metodach regulacji, brak znaczenia wpisu na listę zabytków dla spełnienia przez dany przedmiot warunków, od których uzależnione jest jego zakwalifikowanie jako zabytku. Fakt ten jest niezwykle doniosły praktycznie, bowiem organ prowadzący postępowanie, w szczególności sąd, jest obowiązany każdorazowo zbadać czy dany przedmiot jest zabytkiem, a brak wpisu przedmiotu na listę zabytków nie może być jedyną przesłanką, na której organ może poprzestać. Potrzeba zasięgnięcia wiadomości specjalnych jest szczególnie uwydatniona w przypadku klauzuli generalnej, zawartej w przepisie, w postaci wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Jednym z czynników, które decydują o wartości historycznej jest długość czasu, która minęła od chwili stworzenia przedmiotu do czasu prowadzenia postępowania.

Badania historyczno-stylistyczne

Na początku należy przeanalizować znaczenie i zarysować sposób prowadzenia badań historyczno-stylistycznych. Powyższy zwrot nie został zdefiniowany legalnie, brak jest również definicji, która byłaby powszechnie akceptowana w doktrynie. W literaturze wyróżnia się jednakże najczęściej dwa aspekty tych badań [Wilk 2015: 289].

Pierwszym z nich jest aspekt historyczny, który objawia się w badaniu zabytku pod kątem jego zgodności z potwierdzonymi faktami historycznymi. Osoba przeprowadzająca badanie na początku dokonuje analizy przedmiotu pod kątem cech dla niego charakterystycznych ze względu na czas i miejsce powstania. Ich katalog znacznie wykracza poza objętość niniejszego opracowania, więc tytułem przykładu można wskazać, że w przypadku badań dzieł sztuki i fotografii przedstawiających ludzi i wytwory człowieka zwraca się uwagę na takie elementy, jak stroje, fryzury lub sposób umeblowania przedstawionych pomieszczeń [Wilk 2015: 289]. W przypadku badań obiektów architektonicznych warto zwrócić uwagę na wszelkie elementy, które pozwolą określić czas powstania budynku, jak zdobienia [Hopkins 2014: 92] lub cele, którym pierwotnie budynek miał służyć [Hopkins 2014: 44]. Następnie identyfikuje się zgodność tych cech z potwierdzonymi faktami historycznymi. Jeśli okaże się, że cechy przedmiotu są niezgodne z realiami przedstawionej epoki, można przeprowadzić dalsze badania w celu ustalenia, kiedy dane elementy pojawiły się w kulturze, co pozwoli na określenie przybliżonego czasu powstania przedmiotu. Przykładem zastosowania badań historycznych do oceny prawdziwości zabytku mogą być badania dotyczące rzekomego medalionu Mieszka I [Bochniak, Woźniak 2020: 6], znalezione w XIX w. Dzięki temu, że badacze dysponowali materiałem porównawczym w postaci oryginalnych monet, stwierdzono, że symbole stylizowane na runiczne, obecne na badanym numizmacie, nie były obecne na innych zabytkach. Pozwoliło to na wyciągnięcie wniosku, że moneta została sfalsyfikowana.

Drugim obszarem w kontekście niniejszej pracy są badania stylistyczne. Różnią się one od badań historycznych pod względem metodologii. O ile pierwsze z nich charakteryzują się pewnym stopniem ogólności, gdyż ocenie podlega jedynie kontekst historyczny zabytku, tak badania stylistyczne opierają się na znajomości charakterystycznych cech twórczości konkret-

nego autora. Analizowany przedmiot porównuje się w trzech aspektach [Wilk 2015: 289]. Po pierwsze, w badaniach stylistycznych uwzględnia się cechy stale powtarzające się w twórczości prawdopodobnego autora. Przykładem może być wyraziste operowanie światłocieniem i teatralność postaci w malarstwie Caravaggio [Zucconi 2018: 5]. Oprócz stałych cech sprawdza się, czy na etapie tworzenia badanego przedmiotu zastosowano techniki artystyczne używane przez domniemanego autora w innych dziełach. Przykładem takiej cechy może być między innymi celowe wykorzystanie kapiących na płótno kropel farby w obrazach Jackson'a Pollock'a [Jones-Smith, Mathur 2006: 9]. Po trzecie, w ramach badań stylistycznych przeprowadza się również badania z pogranicza tego rodzaju badań oraz badań historycznych, polegające na porównaniu cech przedmiotu ze stylem i konwencją innych, podobnych dzieł, takich jak tematyka historyczna w przypadku badania dzieł Jana Matejki.

Badania historyczno-stylistyczne czy fizykochemiczne?

W postępowaniu karnym biegły może występować w jednej z dwóch ról: opiniodawcy lub konsultanta [Pachnik 2015: 5]. Zadaniem pierwszego z nich jest przede wszystkim wydanie ekspertyzy na podstawie materiału przedstawionego przez organ. Biegły konsultant jest zaś osobą, która bierze bardziej aktywny udział w postępowaniu, poprzez wspieranie organu posiadającą wiedzę, co na wczesnym etapie może służyć pełniejszej realizacji funkcji wykrywczej [Hanausek 2009: 55].

Sposoby służące identyfikacji autentyczności zabytków, jako wyspecjalizowaną dziedzinę nauki o technicznych metodach i środkach rozpoznawania i wykrywania przestępstw należy zaliczyć do elementów szerszej kategorii, którą jest technika kryminalistyczna. W ramach postępowania przygotowawczego i jurysdykcyjnego organy mogą zarządzić przeprowadzenie szeregu różnych badań prowadzących do ustalenia przybliżonej daty powstania przedmiotu. Oprócz metod będących tematem niniejszego opracowania, podczas badań zabytków używa się również metod fizykochemicznych [Rybicki 2005: 11]. Drugie z nich opierają się na analizie składu chemicznego oraz właściwości fizycznych przedmiotów. Pomimo wysokiej precyzji badań fizykochemicznych, w niektórych przypadkach zabezpieczenie materiału dowodowego do badań laboratoryjnych nie jest możliwe. W szczególności do takiej sytuacji dojdzie, jeśli miejsce, gdzie przedmiot się znajduje jest nieznane, bądź przedmiot został zniszczony.

Wówczas, na gruncie analizy fizykochemicznej, opis lub zdjęcie przedmiotu są bezwartościowe. Inną przyczyną utrudniającą przeprowadzenie badań fizykochemicznych może być chociażby potrzeba pobrania z obrazu próbki farby poprzez fizyczne jej zeszkrobanie. Pomimo, że obecne metody badań wymagają pobrania jedynie niewielkiej ilości farby, jeśli podejrzenie popełnienia przestępstwa się nie potwierdzi, wówczas powstanie obowiązek zapłaty odszkodowania właścicielowi dzieła.

Po drugie, względy ekonomiki procesowej nakazują wstrzymanie się od zarządzenia skomplikowanych badań fizykochemicznych, jeśli ten sam cel może być uzyskany przy użyciu badań historyczno-stylistycznych. W pierwszym przypadku przeprowadzenie badań bez udziału biegłego opiniodawcy jest znacznie utrudnione, jeśli nie niemożliwe. Zauważyć należy, że zgodnie z art. 307 § 2 KPK w postępowaniu sprawdzającym, czyli postępowaniu, które ma miejsce przed wydaniem postanowienia o wszczęciu postępowania przygotowawczego, nie przeprowadza się dowodu z opinii biegłego. Oznacza to, że badania fizykochemiczne mogą być przeprowadzone jedynie po wcześniejszym wydaniu przez organ prowadzący postępowanie przygotowawcze, którym co do zasady jest prokurator, postanowienia o wszczęciu dochodzenia lub śledztwa, następnie wezwaniu osoby mającej przedmiot mogący stanowić dowód do jego wydania w trybie art. 217 § 2 KPK, oraz docelowo wydaniu postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego na podstawie art. 193 § 1 KPK. Organ musi oprócz tego jeszcze poczekać do chwili, kiedy opinia zostanie wydana, a jeśli okaże się, że treść opinii wyłącza możliwość popełnienia czynu zabronionego, organ wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania. Wielość powyższych czynności oraz długi czas ich przeprowadzania w niektórych sprawach może być zastąpiony przez mniej skomplikowane badania historyczno-stylistyczne, na przykład jeśli prawdopodobny falsyfikat jest oferowany na aukcji internetowej. W takim przypadku po wstępnych badaniach historyczno-stylistycznych organ będzie mógł zarządzić przeprowadzenie badań fizykochemicznych.

Nie można jednak wyciągnąć wniosku, że badania jednego rodzaju cechują się wyższą wartością procesową od drugich z nich. Organ prowadzący postępowanie powinien wyznaczyć cele, które będą przez niego realizowane w danym postępowaniu, w szczególności sporządzić plan dochodzenia lub śledztwa, a następnie dobrać siły i środki, które pozwolą na realizację założeń w sposób proporcjonalny. Dopiero na tym etapie jest możliwa ocena zastosowania poszczególnych rodzajów badań.

Znamiona przestępstwa

Zgodnie z art. 109a ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, karze podlega ten, „kto podrabia lub przerabia zabytek w celu użycia go w obrocie zabytkami“. Na początku należy zatem wyróżnić znamiona strony przedmiotowej tego występk.

Pierwszym znamieniem jest podrobienie zabytku. W doktrynie [Zalasińska 2020: 318-322] różnicuje się tę czynność pod względem przedmiotu, na który oddziałuje sprawca. W pierwszym przypadku osoba podrabiająca zabytek wykonuje nowy obiekt z różnych substratów. Przykładem może być namalowanie obrazu i przypisanie mu cudzego autorstwa. W Polsce wyjątkowo często zatrzymywane są nowo namalowane fałszywe dzieła Juliusza Kossaka [Skaldawska 2009: 37]. W drugim przypadku sprawca dysponujący przedmiotem niebędącym zabytkiem nadaje mu cechy mające świadczyć o jego nieprawdziwym pochodzeniu lub cechy uprawdopodobniające bardziej odległy niż w rzeczywistości czas wykonania. W związku z tym, podstawową cechą podrobienia zabytku w obu przypadkach jest fizyczna ingerencja sprawcy w przedmiot nie będący zabytkiem, która ma na celu wywołanie u innej osoby błędnego wrażenia co do tego obiektu oraz w konsekwencji przyjęcie przez tą osobę, że przedmiot jest zabytkiem. Zgodnie z 109a ww. ustawy penalizowane jest tylko przestępstwo popełnione umyślnie.

W drugim przypadku sprawca, odmiennie niż w przypadku podrobienia, dysponuje uprzednio zabytkiem, który, w wyniku różnych motywacji, przerabia. W literaturze jako przykład podaje się zmianę wyglądu zabytku [Brzozowski, Kurzępa 2007: 612], lecz dla wypełnienia znamion przestępstwa relewantna będzie jakkolwiek ingerencja w substancję zabytku. Nie ma również znaczenia dla istnienia przestępstwa zmiana wartości zabytku. O ile mało racjonalne może wydawać się takie przerobienie zabytku, które doprowadzi do zmniejszenia jego wartości, również wtedy dojdzie do popełnienia przestępstwa. Motywacją w takim przypadku może być chociażby ułatwienie wprowadzenia do obrotu zabytku pochodzącego z przestępstwa. Niektórzy autorzy [Zalasińska 2020: 318-322] wskazują, że przestępstwo z art. 109a ww. ustawy zostanie popełnione nawet w razie takiego sposobu przerobienia zabytku, które doprowadzi do utraty jego cech świadczących o tym, że jest zabytkiem. To stanowisko wydaje się być zgodne z literalnym brzmieniem przepisu, lecz należy mieć na względzie fakt, że czynność ta musi być przeprowadzona w celu użycia przedmiotu w obrocie zabytkami.

Biegli

Po ustaleniu, że przedmiotem czynności wykonawczej w danej sprawie prawdopodobnie był zabytek, organ prowadzący postępowanie może powołać biegłego w celu wykonania odpowiednich badań mających na celu potwierdzenie lub zaprzeczenie tej tezie. Organ może wybrać właściwego biegłego sądowego z listy, która jest prowadzona przez prezesa odpowiedniego sądu okręgowego, lecz w praktyce odszukanie właściwego biegłego może okazać się mało skuteczne w przypadku badań historyczno-stylistycznych, gdyż tego rodzaju badania wymagają na ogół wysoce wyspecjalizowanej wiedzy dotyczącej konkretnego okresu historycznego, a niekiedy również twórczości danego autora. Listy biegłych sądowych pomimo, znacznej w wielu przypadkach objętości, nie zawierają wystarczającej liczby biegłych z zakresu sztuki. Tytułem przykładu można wskazać, że w marcu 2021 r. na listę biegłych sądowych Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie było wpisanych pięciu biegłych z zakresu sztuki, malarstwa i rzeźby. W mniejszych sądach ta liczba jest zwykle jeszcze mniejsza — na liście Prezesa SO w Poznaniu znajdowało się troje biegłych specjalizujących się dziełach sztuki, rzemiośle artystycznym lub historii sztuki, a na listach Prezesa SO w Lublinie i Prezesa SO w Szczecinie po jednym biegłym z zakresu dziedzin dotyczących sztuki. Truizmem byłoby stwierdzenie, że niemożliwym jest, aby jedna osoba specjalizowała się w całym dotychczas powstałym dorobku artystycznym ludzkości.

W sytuacji, jeśli organ procesowy potrzebuje szczegółowej analizy historyczno-stylistycznej danego przedmiotu, należy odpowiedzieć na pytanie czy może on skorzystać z biegłego spoza listy sądowej. W tym zakresie należy udzielić odpowiedzi twierdzącej, gdyż zgodnie z art. 195 KPK do pełnienia czynności biegłego jest obowiązany nie tylko biegły sądowy, lecz także każda osoba, o której wiadomo, że ma odpowiednią wiedzę w danej dziedzinie, toteż pełnienie funkcji biegłego nie jest zależne od uzyskanych formalnie kwalifikacji, lecz od wiedzy i umiejętności konkretnej osoby. To stanowisko jest również obecne w judykaturze. Między innymi Sąd Apelacyjny w Warszawie orzekł, że:

to sąd orzekający decyduje, czy w charakterze biegłego powołuje biegłych wpisanych na listę biegłych sądowych, czy też powołuje osoby spoza tej listy, jeżeli mają odpowiednie kwalifikacje zawodowo-specjalistyczne w istotnej dla rozstrzygnięcia dziedzinie. Nie ma żadnej różnicy procesowej między opinią sporządzoną przez biegłych sądowych

a opinią sporządzoną przez biegłych powołanych w sprawie przez sąd czy prokuratora [wyrok SA w Warszawie z 16 grudnia 2016 r.].

Co więcej, funkcję biegłego może pełnić nie tylko osoba fizyczna, lecz również instytucja naukowa lub specjalistyczna. Przykładem takiej instytucji może być uczelnia wyższa, zarówno publiczna, jak i prywatna [Hofmański, Sadzik, Zgryzek 2011: 1107]. W tym miejscu należy poruszyć kwestię wynagrodzenia biegłego. Jego wysokość została uregulowana w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym, zaś stawka podstawowa jest zależna stopnia naukowego biegłego, a jeśli jest on niższy niż doktor lub doktor w zakresie sztuki, wówczas stosuje się stawkę, której granice zostały zamieszczone w Rozporządzeniu. Wynagrodzenie jest w każdym przypadku określone przez procent kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, która jest corocznie uchwalana w ustawie budżetowej. Przykładowo, przy założeniu, że w 2021 r. doktor habilitowany poświęcił na sporządzenie opinii 20 godzin, wówczas jego wynagrodzenie wyniosło by 1102,28 zł.

Podsumowanie

Postępowanie karne służy temu, aby stwierdzić czy w danym przypadku zostało popełnione przestępstwo, a jeśli odpowiedź na to pytanie jest pozytywna — żeby ustalić okoliczności przemawiające na korzyść i niekorzyść sprawcy. Na gruncie tematu niniejszej pracy zasadnicze znaczenie będzie mieć to, czy sprawca podrobił lub przerobił zabytek. *Prima facie* wydawać się może, że różnica między tymi czynnościami nie jest prawnie relewantna, gdyż w obu przypadkach sprawca popełnia przestępstwo. Ten wniosek jest trafny jedynie z pozoru, gdyż zgodnie z art. 53 § 2 KK przy wymierzaniu kary sąd bierze pod uwagę, oprócz pozostałych czynników, „sposób zachowania się sprawcy oraz rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa”, dlatego zupełnie odmienny skutek od podrobienia zabytku będzie mieć jego przerobienie. Stwierdzeniu, które znamię czynnościowe zostało wypełnione przez sprawcę służą różne rodzaje badań specjalistycznych, w tym historyczno-stylistyczne.

Kryminalistyka zaś jest nauką, która niejednokrotnie korzysta z osiągnięć innych dziedzin. Medycyna sądowa opiera się między innymi na dorobku patofizjologii i patomorfologii, a mechanoskopia na materiałoznawstwie.

Nie inaczej jest z badaniami stylistyczno-historycznymi, których rzetelne przeprowadzenie wymaga drobiazgowej znajomości dorobku społeczeństwa w danym okresie. Co więcej, osoba przeprowadzająca taką ekspertyzę musi odznaczać się większą wiedzą w tym zakresie od samej osoby, która podrobiła lub przerobiła zabytek. Ustawodawca wyszedł ze słusznego założenia, że w przypadku niektórych postępowań potrzebną wiedzą będą dysponowały jedynie osoby nieliczne, niewpisane na listę biegłych sądowych. Jednocześnie prawa takich osób zostały zrównane ze stałymi biegłymi, co jest korzystne dla organu procesowego, który może uzyskać szczegółową opinię z danego zakresu. Po drugie, unormowania są również korzystne dla biegłego *ad hoc*, który zachowuje prawo do wynagrodzenia, a także, co najważniejsze, dla stron postępowania i wymiaru sprawiedliwości, gdyż pozwalają na wydanie uczciwego rozstrzygnięcia przez urzeczywistnienie nakazu stania na straży dziedzictwa narodowego, wyrażonego w art. 5 Konstytucji RP, mającego charakter zasady ustrojowej [Fogel 2017: 584]. Osiągnięcie tego celu jest możliwe jedynie dzięki kooperacji wszystkich podmiotów, w tym osób zajmujących się badaniami historycznymi i kulturowymi, których praca może przysłużyć się sprawiedliwości.

Bibliografia

Bochniak Anna, Woźniak Mateusz

2020: *Nie wszystko złoto, co się świeci, czyli o kolekcji fałszerstw w gabinecie numizmatycznym Muzeum Narodowego w Krakowie*, „Cenne, Bezcenne, Utracone“, nr 3-4, s. 1-12.

Brzozowski Wojciech, Kurzępa Bolesław

2007: *Przestępstwa pozakodeksowe. Komentarz*, Warszawa: Wydawnictwo LexisNexis.

Fogel Anna

2017: *Zasada powszechnej ochrony zabytków*, [w:] *Zasady w prawie administracyjnym. Teoria, praktyka, orzecznictwo*, red. Z. Duniewska, A. Krakala, M. Stahl, Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer, s. 584-592.

Hanausek Tadeusz

2009: *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer.

Hofmański Piotr, Sadzik Edward, Zgryzek Kazimierz

2011: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 1-296*, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.

Hopkins Owen

2014: *Architectural Styles. A Visual Guide*, Londyn: Laurence King Publishing Ltd.

Jones-Smith Katherine, Mathur Harsh

2006: *Revisiting Pollock's drip paintings*, „Nature“, nr 444, s. E9-E10.

Kurowski Michał

2020: *Zasada trafnej reakcji*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Świecki, Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer, s. 40-41.

Pachnik Karol

2015: *Podmioty wydające opinie z wykorzystaniem wiadomości specjalnych w prawie polskim*, w: „Problemy Kryminalistyki”, nr 4, s. 65-74.

Rybicki Paweł

2005: *Technicznokryminalistyczne badania dzieł sztuki*, „Problemy Kryminalistyki”, nr 5, s. 7-13.

Skaldawska Anna

2009: *Rola Służby Celnej w walce z fałszyfkami*, „Cenne, Bezcenne, Utracone”, nr 3, s. 36-39.

Wilk Dariusz

2015: *Falszerstwa dzieł sztuki. Aspekty prawne i kryminalistyczne*, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.

Zalasińska Katarzyna

2020: *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Komentarz*, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.

Zucconi Francesco

2018: *Displacing Caravaggio: Art, Media, and Humanitarian Visual Culture*, Wenecja: Palgrave MacMillan.

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (Dz.U. 1997 Nr 88, poz. 553, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1444).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 1997 Nr 89, poz. 555, t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 534).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2003 Nr 162, poz. 1568, t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 710).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2049).

Orzecznictwo

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2016 r., sygn. akt: II AKa 390/16.

Źródła internetowe

Lista biegłych sądowych Sądu Okręgowego w Lublinie, lublin.so.gov.pl/lista-bieglych,m,m1,2,270, [dostęp: 29.04.2021].

Lista biegłych sądowych Sądu Okręgowego w Poznaniu, poznan.so.gov.pl/download/lista-bieglych-9.04.2021-internet.pdf, [dostęp: 29.04.2021].

Lista biegłych sądowych Sądu Okręgowego w Szczecinie, szczecin.so.gov.pl/biegli-sadowi,m,m1,24, [dostęp: 29.04.2021].

Lista biegłych sądowych Sądu Okręgowego w Warszawie, bip.warszawa.so.gov.pl/artykuly/237/biegli-sadowi, [dostęp: 29.04.2021].

Barbara Sikoń
Kamil Wolanin

Historical and Stylistic Analysis in Criminal Investigations concerning Counterfeiting and Remaking Antiquities in Order to Sell Them on Antiquities Market

The article describes historical and stylistic analysis conducted in criminal investigations concerning responsibility for counterfeiting or remaking antiquities in order to sell them on antiquities market. At the beginning, the authors depicts the legal meaning of an „antique“ in Polish law and outlines the doctrine views about the analysis. The next part is focused on the formal aspects of historical and stylistic analysis, which are compared to the physico-chemical analysis. The final part concerns the criminal offence regulated in Art. 109a of the Polish Regulation on the Protection and Care of Antiquities, as well as defined by an *ad hoc* expert. The conclusions highlight an important role of cultural researchers in the criminal justice system.

Keywords: antiquities analysis, criminal investigations, expert witness, criminal law, antiquities trade.

